

ผลของโปรแกรมส่งเสริมพัฒนาการและเสริมสร้างวินัยเชิงบวก โดยครอบครัวมีส่วนร่วม ส่งผลต่อ
ความฉลาดทางด้านสติปัญญา ความฉลาดทางด้านอารมณ์ และพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย
ในศูนย์พัฒนาการเด็กเล็กในเขตตำบลหัวช้าง อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด
Effects of Development Promotion and Positive Discipling Building Programs base
on Family Participation on Emotional Quotient and Behaviors of Parents
in the Child Development Center in Huachang Subdistrict
Chaturaphakphiman District Roi-Et Province

พิสมัย แข็งแรง*

Pisamai Kangrang

Corresponding author: E-mail: tootapisamai@gmail.com

(Received: January 9, 2024; Revised: January 16, 2024; Accepted: February 16, 2024)

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ : เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการ และสร้างวินัยเชิงบวกเด็กอายุ 3-5 ปี ในโรงพยาบาลจตุรพักตรพิมาน

รูปการการวิจัย : การวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi experimental research) แบบหนึ่งกลุ่มวัดผลก่อนเข้าร่วมโปรแกรม และหลังสิ้นสุดโปรแกรม (One group Pretest-Posttest Group)

วัสดุและวิธีการวิจัย : กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ปกครองและเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 3-5 ปีบริบูรณ์ที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้าอย่างน้อย 1 ด้าน จำนวน 85 คู่ ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม-เดือนกรกฎาคม 2566 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบประเมิน และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบ Paired t-test กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ 95% Confidence interval

ผลการวิจัย : กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 85 คน หลังการทดลองพบว่า เด็กอายุ 3-5 ปีมีคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมมากกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<.001$) โดยมีคะแนนเฉลี่ยมากกว่า 1.20 คะแนน (95%CI; 1.14, 1.44) และพบว่าหลังการทดลองผู้ปกครองมีคะแนนค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการและสร้างวินัยเชิงบวกโดยรวมมากกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<.001$) โดยมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการและสร้างวินัยเชิงบวกโดยรวมมากกว่า 1.19 คะแนน (95%CI; 0.96, 1.44)

สรุปและข้อเสนอแนะ : ผลการศึกษาครั้งนี้ส่งผลให้เด็กอายุ 3-5 ปี มีผลลัพธ์ดีขึ้น ดังนั้น ควรส่งให้เข้าโปรแกรมนี้มาใช้ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

คำสำคัญ : สร้างวินัยเชิงบวก; ครอบครัวมีส่วนร่วม; ความฉลาดทางอารมณ์; พฤติกรรมของผู้ปกครอง

Abstract

Purposes : To compare the emotional quotient and behavior of parents in promoting development and positive discipline of children aged 3-5 years in Chaturaphakphiman Hospital.

Study design : Quasi experimental research; One group pretest-posttest group.

Materials and Methods : The sample consisted of 85 pairs of parents and children aged 3-5 years with suspected developmental delays in at least one area. The study was conducted from May-July 2023. Data were collected using assessments and questionnaires. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation. and paired t-test statistics, statistically significant at 95% confidence level.

Main findings : Total 85 of samples. After the experiment, it was found that children aged 3-5 years had a significantly higher mean overall emotional quotient score than before the experiment ($p < .001$), with an mean score of more than 1.20 (95% CI; 1.14, 1.44). And it was found that after the experiment, parents had an mean score of behavior promoting development and overall positive discipline. Statistically significantly higher than before the experiment ($p < .001$), with an overall mean score of behavior promoting development and positive discipline greater than 1.19 points (95%CI; 0.96, 1.44).

Conclusion and recommendations : The results of this study resulted in better results for children aged 3-5 years. Therefore, this program should be sent to be used in related schools in the future.

Keywords : Positive discipline building; Family participation; Emotional quotient; Behaviors of parents.

* Registered Nurse, Professional Level, Chaturaphak Phiman Hospital.

บทนำ

พัฒนาการ (Development) เป็นการเปลี่ยนแปลงในตัวมนุษย์ทั้งทางด้านร่างกายจิตใจและสติปัญญาด้านการทำหน้าที่ (Function) และวุฒิภาวะ(Maturation) ของอวัยวะระบบต่างๆ ในด้านโครงสร้างการจัดระเบียบส่วนต่างๆ ของร่างกายรวมทั้งพฤติกรรมที่แสดงออกมีลักษณะและทิศทางที่แน่นอนสัมพันธ์กับเวลาทำให้สามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำสิ่งที่ยากสลับซับซ้อนมาก ซึ่งยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ได้มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดีเก่งและมีคุณภาพ มีความพร้อมทั้งกาย จิตใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้าน และมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย ซึ่งการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาคนในทุกช่วงวัยนั้นจะต้องเริ่มพัฒนาตั้งแต่ช่วงปฐมวัยหรือ 6 ปีแรกของชีวิต ในช่วงวัยนี้เป็นช่วงที่เด็กต้องได้รับการดูแลจากพ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็ก ซึ่งเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของเด็กในทุกๆด้าน การพัฒนาบทบาทความเป็นพ่อแม่ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก พ่อแม่และผู้ดูแลเด็กทุกคนต้องได้รับการพัฒนาความรู้ในการเลี้ยงดูเด็กและมีทักษะในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย รวมถึงการเฝ้าระวัง และการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย¹ จากสถิติการร่อนามัยโลกพบว่า ร้อยละ 15-20 ของเด็กทั่วโลกมีพัฒนาการที่ผิดปกติ² และจากการศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่า เด็กอายุน้อยกว่า 5 ปี กว่า 1 ใน 4 มีปัญหาพัฒนาการล่าช้าระดับปานกลางถึงรุนแรง ด้านการเคลื่อนไหว ภาษา ความฉลาด ด้านสังคมและการปรับตัว กรมอนามัยได้ผลักดันให้มีการเฝ้าระวัง และคัดกรองพัฒนาการเด็กในสถานบริการสุขภาพของรัฐทุกแห่ง และผลักดันให้มีการเฝ้าระวัง และส่งเสริมพัฒนาเด็กปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยผ่านการใช้มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ซึ่งจะช่วยให้เด็กได้รับการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการตั้งแต่เริ่มต้นและต่อเนื่องอย่างสม่ำเสมอในทุกช่วงวัย เมื่อมีความผิดปกติเกิดขึ้นก็จะสามารถค้นพบ และแก้ไขได้ทัน่วงที³

สถานการณ์พัฒนาการเด็กปฐมวัย ปี พ.ศ.2561-2565 มีแนวโน้มการคัดกรองและมีพัฒนาการสมวัยเพิ่มสูงขึ้น แต่ปลายปี พ.ศ.2563-2564 มีการระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีมาตรการเว้นระยะห่างและงดกิจกรรมที่ต้องสัมผัสระหว่างกัน ส่งผลกระทบให้การเข้าถึงระบบคัดกรองลดลง และการที่เด็กปฐมวัยเข้ารับบริการน้อย ทำให้การค้นพบเด็กที่มีพัฒนาการสมวัยได้น้อย ขณะที่ในปี พ.ศ.2565 การเข้าถึงระบบคัดกรองและพัฒนาการสมวัยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเนื่องจากมีการผ่อนคลายมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แต่ยังคงพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการคัดกรองพัฒนาการต่ำกว่าเป้าหมาย (ค่าเป้าหมายร้อยละ 90) อาจเนื่องมาจากผลจากการถ่ายโอนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ซึ่งมีการปฏิบัติงานส่งเสริมสุขภาพสองครั้ง ปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งผลให้การดำเนินงานขับเคลื่อนพัฒนาการเด็กปฐมวัย และการเข้าถึงการคัดกรองพัฒนาการของเด็กปฐมวัยลดลง และจากการสุ่มสำรวจพัฒนาการเด็กปฐมวัยทุกๆ 3 ปี พบว่า เด็กมีพัฒนาการสมวัยมีแนวโน้มลดลง (ปี พ.ศ.2560 ร้อยละ 76.78 ปี และพ.ศ.2563 ร้อยละ 53.1) เช่นเดียวกับวิเคราะห์สถานการณ์พัฒนาการเด็กปฐมวัย เขตสุขภาพที่ 7 จากรายงานข้อมูลในโปรแกรม HDC (30 พฤศจิกายน 2565) ย้อนหลังปีงบประมาณ พ.ศ.2563-2565 พบว่า เด็ก 0-5 ปี มีพัฒนาการสมวัยร้อยละ 94.8, 92.8 และ 93.4 ตามลำดับ เด็ก 0-5 ปี ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ ร้อยละ 96.2, 94.5 และ 94.8 ตามลำดับค้นพบเด็กที่พัฒนาการสงสัยล่าช้า ร้อยละ 38.8, 38.9 และ 36.6 ตามลำดับ เด็กที่พัฒนาการสงสัยล่าช้าได้รับการติดตามกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการ ร้อยละ 97.0, 96.2 และ 96.7 ตามลำดับ⁴ สำหรับจังหวัดร้อยเอ็ดพบว่า เด็กปฐมวัยได้รับการคัดกรองพัฒนาการด้วยเครื่องมือ DSPM ร้อยละ 96.16, 96.90 และ 95.44% ตามลำดับพบเด็กสงสัยพัฒนาการล่าช้าร้อยละ 43.35, 43.70 และ 38.65 ตามลำดับ ในทำนองเดียวกับอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า เด็กปฐมวัยได้รับการคัดกรองพัฒนาการด้วยเครื่องมือ DSPM ร้อยละ 98.27, 99.36 และ 98.28% ตามลำดับ พบเด็กสงสัยพัฒนาการ

ล่าช้าร้อยละ 67.15, 65.03 และ 40.94 ตามลำดับ⁵

จากรายงานการประเมินจากผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดข้างต้นชี้ให้เห็นว่าผลงานของอำเภอจตุรพักตรพิมานผ่านทุกตัวชี้วัด แต่เมื่อมองโอกาสแห่งการพัฒนา พบว่า มี GAP เรื่องการส่งเสริมและกระตุ้นพัฒนาการที่ยังไม่ดีพอ พบสงสัยล่าช้ามากที่สุดของประเทศ สะท้อนว่าผู้เลี้ยงดูไม่ได้ใช้คู่มือ DSPM ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ซึ่งสัมพันธ์กับงานวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กปฐมวัย เขตสุขภาพที่ 7 (Denver II) ในปี พ.ศ.2565 พบว่า เด็กที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้าร้อยละ 40.94 ผู้เลี้ยงดูเด็กได้ใช้คู่มือ DSPM ร้อยละ 28.1 และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพัฒนาการเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี จำแนกประเด็นออกเป็น 3 ปัจจัยได้แก่ ปัจจัยคุณลักษณะทางประชากรของมารดาและบิดา ซึ่งประกอบด้วยระดับการศึกษา อาชีพของมารดาส่วนปัจจัยของทารกในครรภ์ และขณะคลอด ประกอบด้วยพันธุกรรม น้ำหนักแรกคลอดของทารกอาหารและภาวะโภชนาการและปัจจัยสิ่งแวดล้อมประกอบด้วย ลักษณะที่อยู่อาศัย รวมถึงปัจจัยคุณลักษณะทางประชากรของผู้ดูแลเด็กและพฤติกรรมการใช้คู่มือ³ เมื่อวิเคราะห์บริบทของผู้เลี้ยงดูเด็กปฐมวัยพบว่า ส่วนใหญ่เป็นปู่ตายาย การใช้คู่มือ DSPM ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอาจไม่สะดวก ดังนั้นเพื่อส่งเสริมให้ผู้เลี้ยงดูเด็กที่เป็นปู่ ย่า ตา ยาย ได้เฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างแท้จริง ทั้งนี้กลุ่มพัฒนาอนามัยแม่และเด็กศูนย์อนามัยที่ 7 ขอนแก่น⁴ จึงได้พัฒนาและจัดทำคู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยสำหรับผู้เลี้ยงดูเด็ก ปู่ ย่า ตา ยาย ข้อเสนอแนะที่มีต่อคู่มือฯ ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าคู่มือฯ ดี สามารถนำไปใช้ได้จริง ถึงแม้ว่าชื่อคู่มือฯ จะเป็นคู่มือฯ สำหรับ ปู่ย่าตายายก็ตาม แต่สมาชิกในครอบครัว เช่น พ่อแม่ พี่น้อง ครูหรือบุคคลที่เลี้ยงดูเด็กปฐมวัยก็สามารถใช้คู่มือฯ นี้ในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยได้ ในปีเดียวกันได้มีการประเมินผลคู่มือฯ ภายหลังจากผู้เลี้ยงดูได้ใช้คู่มือฯ ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กพบว่า เด็กปฐมวัยกลุ่มทดลองมีพัฒนาการสมวัยมากกว่ากลุ่มควบคุม โดยเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูจากผู้เลี้ยงดูที่ได้รับคู่มือฯ มีพัฒนาการสมวัยมากกว่าเด็กที่ได้

รับการเลี้ยงดูจากผู้เลี้ยงดูที่ไม่ได้รับคู่มือฯ 3.9 เท่า (95%CI; 1.26-6.75) (Denver II) เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูจากผู้เลี้ยงดูที่ได้รับคู่มือฯ มีพัฒนาการสมวัยมากกว่าเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูจากผู้เลี้ยงดูที่ไม่ได้รับคู่มือฯ 2.1 เท่า (95%CI; 1.44-2.71) เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูจากผู้เลี้ยงดูที่ได้รับคู่มือฯ มีพัฒนาการสมวัยมากกว่าเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูจากผู้เลี้ยงดูที่ไม่ได้รับคู่มือฯ 2.5 เท่า (95%CI; 1.16-4.17) (DSPM) และ Denver II⁴ กล่าวได้ว่าคู่มือเฝ้าระวัง และส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยสำหรับผู้เลี้ยงดูเด็ก ปู่ ย่า ตา ยาย มีประสิทธิภาพที่ดีเมื่อผู้เลี้ยงดูได้ใช้ในการส่งเสริม และเฝ้าระวังพัฒนาการเด็กสามารถส่งผลให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการสมวัยเพิ่มขึ้นได้ กิจกรรมที่สำคัญคือการคืนข้อมูลรายบุคคล หากผู้เลี้ยงดูเด็กเห็นประโยชน์ของการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ก็จะเกิดการเรียนรู้และปรับพฤติกรรมในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก และแก้ไขปัญหาที่จนได้ผลที่ดีกับเด็กปฐมวัย เพื่อเป็นการแก้ไขและป้องกันปัญหาในระยะยาวที่ต่อเนื่องและยั่งยืน โดยต่อมา กลุ่มพัฒนามาตรฐานแม่และเด็กได้พัฒนาคู่มือฯ ดังกล่าว เป็นโปรแกรมประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยซึ่งสามารถประเมินผ่านอุปกรณ์มือถือ แท็บเล็ต หรือคอมพิวเตอร์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้ทุกที่ทุกเวลา

จากการถอดบทเรียนผลการดำเนินงานดังกล่าวแสดงให้เห็นการดำเนินงานด้านสุขภาพเด็กปฐมวัยในอำเภอจตุรพักตรพิมานที่ผ่านมาได้มีการใช้คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) เป็นเครื่องมือในการคัดกรองพัฒนาการเด็ก การเฝ้าระวังการเจริญเติบโตของเด็ก ร่วมกับการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรสาธารณสุขทุกระดับ ให้มีความรู้ความเข้าใจ และมีทักษะในการใช้เครื่องมืออย่างต่อเนื่องและครอบคลุมทุกสถานบริการสาธารณสุขทุกแห่ง ทำให้สามารถค้นหาเด็กที่มีปัญหาด้านโภชนาการและพัฒนาการได้มากขึ้น และเมื่อเด็กที่พัฒนาการสงสัยล่าช้าจะได้รับการกระตุ้นพัฒนาการโดยพ่อแม่ ผู้เลี้ยงดูเด็ก อสม.และครูผู้ดูแลเด็กต่อเนื่องภายใน 30 วันพบว่า เด็กมีพัฒนาการสมวัยมากขึ้น⁵ อย่างไรก็ตามยังมีเด็กอายุ 3-5 ปี ที่ไม่ได้รับการดูแลเฝ้าระวังกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการและโภชนาการตามช่วงวัย

อย่างเพียงพอและเหมาะสม โดยเฉพาะผู้ปกครอง และครอบครัว ดังผลจากรายงานวิจัยของ Real Play Coalition⁶ ที่ได้สำรวจการเล่นของเด็กและครอบครัวจำนวนมากกว่า 100 ประเทศ พบว่าสถานการณ์การเล่นในปัจจุบันเด็กมีแนวโน้มลดลง จากข้อมูลด้านสถิติในประเทศสหรัฐอเมริกา เวลาในการเล่นของเด็กลดลงถึงร้อยละ 25 ผู้ปกครองมีเวลาการเล่นร่วมกับเด็กลดลงกว่า 5 นาทีต่อวันหรือในประเทศสหราชอาณาจักร ผู้ปกครองใช้เวลาเด็กในการเล่นกลางแจ้งลดลงถึงร้อยละ 50 อีกทั้งยังมีผลการศึกษาที่แสดงถึงการขาดโอกาสในการเล่น ปัญหาของการเล่นร่วมกันระหว่างเด็กกับผู้ปกครองลดลง ซึ่งอาจส่งผลต่อการเจริญเติบโตและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กครอบครัวไทยในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ด้วยสภาพเศรษฐกิจและสังคม ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตประจำวันต่างไปจากเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศครอบครัวส่วนมากเป็นครอบครัวเดี่ยว มีวิถีชีวิตที่เร่งรีบ การแข่งขันสูง ผู้ปกครองต้องทำงานมากขึ้น เพื่อให้เพียงพอต่อการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตตามค่าครองชีพที่สูงขึ้น ส่งผลต่อการลดทอนความผูกพัน และเวลาร่วมกันระหว่างคนในครอบครัว

นอกจากนี้ยังมีประเด็นด้านความปลอดภัย ผู้ปกครองจำนวนไม่น้อยที่มีความกังวลในสภาพสังคมปัจจุบัน ซึ่งเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้ปกครองต้องติดตามดูแลอย่างใกล้ชิด และจำกัดเวลาในการให้เด็กเล่นนอกบ้าน ทำให้เด็กขาดโอกาสในการเล่นกลางแจ้ง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคอย่างมากต่อการเสริมสร้างพัฒนาการของเด็ก⁷ ดังนั้น การส่งเสริมการเล่นของเด็กวัยอนุบาล ต้องอาศัยความเข้าใจจากครอบครัวเป็นสำคัญ เนื่องจากเด็กในวัยนี้ยังช่วยเหลือตนเองได้ไม่เต็มความสามารถ ผู้ปกครองจึงมีบทบาทสำคัญโดยเฉพาะการจัดโอกาสให้เด็กได้เล่นอย่างสนุกสนาน มีประสิทธิภาพ และปลอดภัย หากผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจย่อมสามารถนำประสบการณ์จากสิ่งแวดล้อมใกล้ๆ ตัวมาใช้ให้เกิดประโยชน์ จัดหาพื้นที่ให้เด็กได้ริเริ่มการเล่นตามความสนใจ ความสามารถ และพัฒนาการตามวัย บทบาทของผู้ปกครองมีความสำคัญ

ต่อการพัฒนาเด็กในทุกด้าน โดยเฉพาะการส่งเสริมการเล่น ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการเชื่อมต่อการเรียนรู้ของเด็กกับโลกภายนอก เพื่อเป็นรากฐานที่สำคัญในการสร้างความเป็นปัจเจกบุคคล สร้างความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ส่งผลให้เด็กสามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพเต็มศักยภาพและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข จึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ปกครอง แต่จากบริบทของสังคมไทย ผู้ปกครองต้องเผชิญกับความบีบคั้นในหลายๆ ด้าน

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้นชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของครอบครัวต่อพัฒนาการเด็กอายุ 3- 5 ปี ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้พัฒนาโปรแกรมส่งเสริมพัฒนาการ และสร้างวินัยเชิงบวก โดยครอบครัวมีส่วนร่วมต่อพัฒนาการเด็กอายุ 3-5 ปี และพฤติกรรมของผู้ปกครองในโรงพยาบาลจตุรพักตรพิมานเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กอายุ 3-5 ปี ที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้า โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้เลี้ยงดูเด็กให้เกิดความรอบรู้เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเล่นของเด็กให้เหมาะสมตามช่วงวัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านพัฒนาการ โภชนาการ และทันตสุขภาพ ให้สามารถเฝ้าระวัง กระตุ้น และส่งเสริมแก้ไขปัญหาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ และพฤติกรรมของผู้ปกครองเด็กอายุ 3-5 ปี ในการส่งเสริมพัฒนาการ และสร้างวินัยเชิงบวกเด็กอายุ 3-5 ปี ในโรงพยาบาลจตุรพักตรพิมาน

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้มีขอบเขตการศึกษาประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านเนื้อหา คือ มุ่งศึกษาประสิทธิภาพของโปรแกรมส่งเสริมพัฒนาการและสร้างวินัยเชิงบวกในเด็กปฐมวัย โดยครอบครัวมีส่วนร่วม 2) ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ปกครองและเด็กปฐมวัย และทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม ได้ผู้ปกครองและเด็กอายุ 3-5 ปีที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้า จำนวน 85 คู่ 3) ด้านพื้นที่คือ ศูนย์พัฒนาเด็ก จำนวน 5 แห่ง ได้แก่

ศพด.ตำบลหัวช้าง ศพด.บ้านหนองกง ศพด.บ้านหนองตอ
ศพด.บ้านอ้น และศพด.เทศบาลอำเภอจตุรพักตรพิมาน
และด้านระยะเวลาตั้งแต่เดือนพฤษภาคม-เดือนกรกฎาคม
2566

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi experimental research) แบบหนึ่งกลุ่มวัดผล ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมและหลังสิ้นสุดโปรแกรม (One group Pretest-Posttest Group) ดำเนินการเปรียบเทียบตัวแปร ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมและหลังสิ้นสุดโปรแกรม ได้แก่ พฤติกรรมในการส่งเสริมพัฒนาการและสร้างวินัยเชิงบวก ในเด็กปฐมวัยของผู้ปกครอง และพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรในการวิจัยเป็นผู้ปกครอง และ เด็กที่มีอายุตั้งแต่ 3-5 ปีบริบูรณ์ เพศชายหรือเพศหญิง ที่มีพัฒนาการล่าช้าอย่างน้อย 1 ด้าน เมื่อประเมินด้วยคู่มือ DSPM จำนวน 185 คู่ ที่กำลังศึกษาอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็ก เล็กในเขตรับผิดชอบของโรงพยาบาลจตุรพักตรพิมาน จำนวน 5 แห่ง

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ปกครองและเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 3-5 ปีบริบูรณ์ เพศชายหรือเพศหญิง ที่มีพัฒนาการล่าช้าอย่างน้อย 1 ด้าน เมื่อประเมินด้วย คู่มือ DSPM จำนวน 185 คู่ ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster sampling) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายศูนย์เด็กเล็กในเขตรับผิดชอบของ โรงพยาบาลจตุรพักตรพิมาน จำนวน 5 แห่ง หลังจากนั้น จึงสุ่มผู้ปกครองและเด็กปฐมวัยอายุ 3-5 ปี จากศูนย์พัฒนา เด็กเล็กได้ 85 คู่ โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับฉลาก แบบไม่คืน

คุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่าง (Inclusion criteria)

ดังนี้ 1) เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม ส่งเสริมพัฒนาการและสร้างวินัยเชิงบวกในเด็กปฐมวัย โดยครอบครัวมีส่วนร่วม 2) ผู้ปกครองและเด็กสามารถ สื่อสารด้วยภาษาไทย และสามารถอ่านออกเขียนได้ 3) ผู้ปกครองและเด็กยินยอมและสมัครใจเข้าร่วมโปรแกรม

ตลอดจนสิ้นสุดกิจกรรม 4) อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอ จตุรพักตรพิมานต่อเนื่องตลอดระยะเวลาในการดำเนินการ ตามโปรแกรมกำหนดขึ้น และ 5) ยินดีและสมัครใจเข้าร่วม โครงการวิจัย

คุณสมบัติของการคัดออกกลุ่มตัวอย่าง (Exclusion criteria) ดังนี้ 1) เด็กไม่มีปัญหาพัฒนาการอันเนื่องมาจาก ปัจจัยที่ตัวเด็กเอง เช่น เด็กกลุ่มอาการออทิซึม เด็กที่มี ปัญหาเกี่ยวกับสมอง หรือปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาการ ได้ยินผิดปกติ และ 2) เด็กที่ยังมีปัญหาพัฒนาการแม้จะได้รับการกระตุ้นด้วยคู่มือ DSPM และ TEDA4I แล้วก็ตาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 2 ส่วน

1. เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานวิจัย ได้แก่ โปรแกรมส่งเสริมพัฒนาการและเสริมสร้างวินัยเชิงบวกเด็ก ปฐมวัย โดยครอบครัวมีส่วนร่วม (Triple P) ของสถาบัน พัฒนาการเด็กราชครินทร์ กรมสุขภาพจิต กระทรวง สาธารณสุข⁸ โดยมีกำหนดการดำเนินกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน ทั้งหมดจำนวน 4 ครั้ง จัด 1 ครั้ง ห่างกัน 2 สัปดาห์ รวมระยะเวลา 8 สัปดาห์ ประกอบด้วยเครื่องมือย่อย ได้แก่ แผนการสอน สื่อการสอน และชุดอุปกรณ์ในการจัด กิจกรรม

2. เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม ประกอบด้วย

1) ข้อมูลลักษณะทางประชากรทั่วไป จำนวน 8 ข้อ ได้แก่ เพศของเด็ก อายุเด็กอายุผู้ปกครอง ระดับการศึกษา สูงสุด อาชีพปัจจุบัน สถานภาพสมรส ลักษณะครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว และผู้ดูแลหลักของเด็ก มีลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ และปลายเปิด

2) แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์เด็กอายุ 3-5 ปี เป็นแบบสอบถามของศูนย์สุขภาพจิตที่ 7 ขอนแก่น จำนวน 15 ข้อ คะแนนเต็ม 60 คะแนน ลักษณะข้อคำถาม เป็นเลือกตอบแบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับไม่เป็นเลย เป็นบางครั้ง เป็นบ่อยครั้งและเป็น ประจำ แบ่งเกณฑ์การแปลผล แบ่งเป็น 3 ระดับคือ ต่ำกว่า เกณฑ์ปกติ ปกติและสูงกว่าปกติ

3) แบบประเมินของพฤติกรรมที่ผู้ปกครองปฏิบัติ เป็นแบบสอบถามของศูนย์สุขภาพจิตที่ 7 ขอนแก่น

มีคำถามทั้งหมด 23 ข้อ คะแนนเต็ม 115 คะแนน ใช้ประเมินพฤติกรรมเด็กที่รู้จักและคุ้นเคย แบ่งเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย การสร้างความผูกพันทางอารมณ์ ประคับประคองจิตใจ จำนวน 8 ข้อ การสร้างวินัยเชิงบวก จำนวน 8 ข้อ และการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก จำนวน 7 ข้อ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย

1. โปรแกรมส่งเสริมพัฒนาการและเสริมสร้างวินัยเชิงบวกเด็กปฐมวัย โดยครอบครัวมีส่วนร่วม (Triple P) ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของเนื้อหาโปรแกรมฯ ก่อนนำไปใช้จริง โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่ กุมารแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาการเด็ก 1 ท่าน พยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิตเด็ก และวัยรุ่น 1 ท่าน พยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านอนามัยแม่และเด็ก 1 ท่าน ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข

2. แบบสอบถามประสิทธิภาพของโปรแกรมส่งเสริมพัฒนาการและเสริมสร้างวินัยเชิงบวกเด็กปฐมวัย โดยครอบครัวมีส่วนร่วม (Triple P) ตรวจสอบความตรงต่อเนื้อหา จากความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน มีดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.90 ตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือ ในส่วนของของพฤติกรรมในการส่งเสริมพัฒนาการและเสริมสร้างวินัยเชิงบวกมีค่า Cronbach's alpha coefficient เท่ากับ 0.87

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อม จัดประชุมชี้แจงแนวทางการดำเนินงานตามโปรแกรม โดยขอความร่วมมือกับภาคส่วน ได้แก่ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข (ศตรองการกระตุ้นส่งเสริมและตรวจติดตามพัฒนาการเด็ก) อสม. (กระตุ้นและสนับสนุนผู้ปกครองในการมีกิจกรรมกับเด็กในชุมชน) ครูผู้ดูแล (เตรียม สถานที่และประสานงานกับผู้ปกครองและเด็กเพื่อให้มาเข้าร่วมกิจกรรมตามโปรแกรมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหรือลานเล่นของชุมชนการตอบแบบสอบถามและการส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่บ้าน) จากนั้นให้ทีมเจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลจุฬารัตนพินา ประเมินพัฒนาการเด็กจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 5 แห่ง โดยใช้คู่มือ DSPP โดยคัดเลือกเฉพาะเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้าตาม Inclusion Criteria กับ Exclusion Criteria

ขั้นที่ 2อบรมทีมพัฒนาเด็กและครอบครัว (ครู ก) การจัดกระบวนการเรียนรู้โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการและการสร้างวินัยเชิงบวกในพื้นที่เป้าหมาย ทีมพัฒนาเด็กและครอบครัวประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานพัฒนาการเด็กปฐมวัย อสม.เชี่ยวชาญ สาขานมแม่ และอนามัยแม่และเด็ก และครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวม 5 ตำบลๆ ละ 6 คน รวม 30 คน

ขั้นที่ 3 ประชาคมและจัดทำข้อตกลงในตำบล/หมู่บ้าน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชนในการส่งเสริมพัฒนาการและสร้างวินัยเชิงบวกรวมทั้งการเตรียมความพร้อมอุปกรณ์ และครู ก

ขั้นที่ 4 ทีมพัฒนาเด็กและครอบครัวจัดกระบวนการเรียนรู้แก่พ่อแม่ผู้ปกครองกลุ่มเป้าหมายเพื่อสร้างความรู้และทักษะในการส่งเสริมพัฒนาการและสร้างวินัยเชิงบวกในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหรือลานเล่นในหมู่บ้านตามบริบทและความพร้อมของสถานที่โดยมีกิจกรรม ได้แก่ การสร้างสายใยรักการสร้างวินัยเชิงบวก การสร้างเด็กเก่ง 1 และการสร้างเด็กเก่ง 2 จัดกิจกรรมสัปดาห์ละ 1 ครั้ง และสลับกับการพัฒนา EF ด้วยการเล่นเกมล้อรักไปจนครบ 8 สัปดาห์ จัดเก็บข้อมูลหลังสิ้นสุดโปรแกรมการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามประสิทธิภาพของโปรแกรมส่งเสริมพัฒนาการและสร้างวินัยเชิงบวกในเด็กปฐมวัย โดยครอบครัวมีส่วนร่วม ผู้วิจัยและคณะเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยเก็บข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างก่อนจัดกิจกรรมในสัปดาห์ที่ 1 และหลังสิ้นสุดกิจกรรมในสัปดาห์ที่ 8 โดยอธิบายรายละเอียดของการวิจัย และขอความร่วมมือให้ข้อมูลตามความเป็นจริง แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ 3 - 5 ปี และแบบประเมินพัฒนาการด้านการคิดเชิงบริหาร ครูผู้ดูแลเด็กปฐมวัยเป็นประจำห้องผู้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยได้ดำเนินการอธิบายวิธีการประเมินและแปลผลให้แก่ครูผู้ดูแลเด็กก่อนดำเนินการกิจกรรมในสัปดาห์ที่ 1 และ หลังสิ้นสุดกิจกรรมในสัปดาห์ที่ 8

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมในการส่งเสริมพัฒนาการ และเสริมสร้างวินัยเชิงบวก และพัฒนาการระหว่างก่อนเข้าร่วม

โปรแกรมและสิ้นสุดโปรแกรมด้วยสถิติที (Paired t-test)

การพิทักษ์สิทธิ์และจริยธรรมการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลความร่วมมือในการจัดกิจกรรมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยผู้วิจัยได้รับอนุญาตให้ดำเนินการวิจัย และขอคำยินยอมจากผู้ปกครองและเด็กปฐมวัยในการเข้าร่วมโครงการโดยลงชื่อในเอกสารการยินยอมสามารถถอนตัวได้ตลอดเวลา ผู้วิจัยเก็บรักษาความลับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยอย่างเคร่งครัดระหว่างเก็บข้อมูลไม่มีการเปิดเผยชื่อสกุลรวมถึงหลีกเลี่ยงวิธีการที่จะก่อให้เกิดความเครียดหรือวิตกกังวลต่อผู้เข้าร่วมโครงการฯ ข้อมูลที่เก็บได้จะถูกเก็บเป็นความลับ หลังจากเสร็จสิ้นโครงการวิจัยข้อมูลจะถูกทำลายทันที

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความฉลาดทางอารมณ์เด็กอายุ 3-5 ปี โดยรวม

ตัวแปร	n	Mean(SD.)	Mean differences (SE.)	95%CI	p
ความฉลาดทางอารมณ์เด็ก					
ก่อนทดลอง	85	1.80(0.32)	1.20(0.07)	1.14,1.44	<.001
หลังทดลอง	85	3.09(0.58)			

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการและสร้างวินัยเชิงบวกโดยครอบครัวมีส่วนร่วม โดยรวม (n=85)

ตัวแปร	n	Mean(SD.)	Mean differences (SE.)	95%CI	p
พฤติกรรมของผู้ปกครอง					
ก่อนทดลอง	85	2.97(0.68)	1.19(0.12)	0.96, 1.44	<.001
หลังทดลอง	85	4.17(0.90)			

วิจารณ์

ผู้วิจัยได้วิจารณ์ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. หลังการทดลองพบว่าเด็กอายุ 3-5 ปีมีคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์โดยรวม มากกว่าก่อนทดลอง โดยมีคะแนนเฉลี่ยมากกว่า 1.20 คะแนน พบผลเช่นเดียวกับ

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 85 คน หลังการทดลอง พบว่าเด็กอายุ 3-5 ปีมีคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์โดยรวม มากกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<.001$) โดยมีคะแนนเฉลี่ยมากกว่า 1.20 คะแนน (95%CI; 1.14, 1.44) และพบว่าหลังการทดลองผู้ปกครองมีคะแนนค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการ และสร้างวินัยเชิงบวกโดยรวม มากกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<.001$) โดยมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการและสร้างวินัยเชิงบวกโดยรวมมากกว่า 1.19 คะแนน (95%CI; 0.96, 1.44) ดังแสดงในตารางที่ 1 และ 2

ในผู้ปกครองและเด็กปฐมวัยที่มีอายุ 4-5 ปี โดยศึกษาในชั้นอนุบาล 1 ซึ่งเข้ารับการศึกษในโรงเรียนปฐมวัยอำเภอเมือง จังหวัดชัยนาทผลการวิจัยพบว่า ภายหลังได้รับโปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการเล่าทานเด็กปฐมวัยในกลุ่มทดลองมีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าเด็กในกลุ่มควบคุม ทั้งคะแนนโดยรวมและคะแนนรายด้าน

ทั้งสามด้าน คือ ดีเก่ง และสุขแต่พัฒนาการทางกายของเด็กทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน⁹

2. หลังการทดลองผู้ปกครองมีคะแนนค่าเฉลี่ยพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการและสร้างวินัยเชิงบวกโดยรวมมากกว่าก่อนการทดลอง โดยมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการและสร้างวินัยเชิงบวกโดยรวมมากกว่า 1.19 คะแนน พบผลเช่นเดียวกับผลการศึกษาของพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และเสริมสร้างวินัยเชิงบวกในเด็กปฐมวัยโดยครอบครัวมีส่วนร่วม อำเภอปัว จังหวัดน่าน พบว่า หลังสิ้นสุดการเข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมในการส่งเสริมพัฒนาการและเสริมสร้างวินัยเชิงบวก เพิ่มขึ้นจากระดับต่ำเป็นระดับสูง (Mean= 122.17, SD.= 4.103) เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ย จำแนกรายด้านพบว่า ผู้ปกครองมีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมในการส่งเสริมพัฒนาการและเสริมสร้างวินัยเชิงบวก ด้านการสร้างสายใย (Mean = 30.76, SD. = 2.31) ด้านการสร้างวินัย (Mean = 30.06, SD. = 1.84) ด้านการสร้างเด็กเก่งครั้งที่ 1 (Mean =30.36, SD.= 2.05) และการสร้างเด็กเก่งครั้งที่ 2 (Mean = 30.99, SD.= 2.17) สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยพฤติกรรมในการส่งเสริมพัฒนาการและเสริมสร้างวินัยเชิงบวกในกลุ่มผู้ปกครองผู้เป็นบิดามารดา และในกลุ่มผู้ปกครองผู้เป็นปู่ย่า/ตายาย หลังสิ้นสุดโปรแกรม พบว่าในกลุ่มผู้ปกครองที่เป็นบิดามารดา และในกลุ่มผู้ปกครองที่เป็นปู่ย่า/ตายาย มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมในการส่งเสริมพัฒนาการและเสริมสร้างวินัยเชิงบวกสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม (Mean= 121.78, SD.=4.10) และ (Mean = 122.65, SD.=4.07); ค่าเฉลี่ยคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กในกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ทั้งหลังการทดลองและเมื่อติดตามประเมินผล 1 เดือนสูงกว่าก่อนการทดลอง และค่าเฉลี่ยคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับกิจกรรมปกติหลังการได้รับโปรแกรม และเมื่อติดตามประเมินผล 1 เดือน¹¹

การที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการพัฒนาผู้ปกครองไม่ว่าจะเป็นในกลุ่มผู้ปกครองที่เป็นบิดา

มารดาหรือปู่ย่าตายายให้มีความรู้และทักษะในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และเสริมสร้างวินัยเชิงบวกในเด็กปฐมวัยที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการมีส่วนร่วมส่งเสริมพัฒนาการและเสริมสร้างวินัยเชิงบวกอย่างต่อเนื่องและปฏิบัติเป็นประจำได้ที่บ้าน ทั้งด้านการสร้างสายใย ด้านการสร้างวินัยและการสร้างเด็กเก่ง เช่นเดียวกับการวิจัยของวิจิตร จันดาบุตร และคณะ¹² ได้ศึกษากระบวนการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลสีวิเชียร อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่ากระบวนการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กและการส่งเสริมพัฒนาการเด็กเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน รวมทั้งการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของเครือข่ายและผู้ปกครอง โดยมุ่งเน้นให้ตระหนักถึงความสำคัญและเข้าใจบทบาทของตนเองในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก มีการปฏิบัติกำกับติดตาม และประเมินผลอย่างต่อเนื่องเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย รวมถึงการศึกษาของอุดมลักษณ์ กุลพิจิตร และพัชราภรณ์ พุทธิกุล¹³ ได้วิเคราะห์สถานการณ์ของการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยโดยผู้ปกครองที่ไม่ใช่พ่อแม่และนวัตกรรมเสริมสร้างความผูกพันในครอบครัว อธิบายว่า การพัฒนาความผูกพันโดยการให้ความรักความเอาใจใส่เสมอต้นเสมอปลาย ไม่ว่าจะเป็นด้านอารมณ์จิตใจ ด้านสังคม ด้านสติปัญญา การปรับตัวระหว่างเด็กและผู้ดูแลหลัก เช่นปู่ย่าตายาย การหมั่นคอยติดตามสิ่งที่เด็กสื่อสาร พร้อมทั้งตอบสนองความต้องการ รวมถึงการสนทนากับเด็กด้วยภาษากายเป็นองค์ประกอบหลักของการผูกสายสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ดูแลหลัก ซึ่งจะส่งผลบวกต่อการเสริมสร้างพัฒนาการเด็กต่อไป

ในทำนองเดียวกันถ้าผู้ปกครองมีพฤติกรรมในการส่งเสริมพัฒนาการและเสริมสร้างวินัยเชิงบวกอย่างต่อเนื่องและปฏิบัติเป็นประจำสม่ำเสมอ จากการปฏิบัติกอด เล่า เล่น ร้อง เดิน วาด และสร้างสมาธิ ส่งผลให้พัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัยทั้งในด้านเก่ง ด้านดี และด้านความสุขเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย ทั้งนี้จากกิจกรรม

ที่ผู้ปกครองปฏิบัติ และจากการติดตามพฤติกรรมได้ค้นพบถึงความถนัดของเด็ก ได้สังเกตตรวจติดตามพัฒนาการของเด็กเป็นประจำได้เสริมสร้างความมั่นใจได้โต้ตอบตั้งคำถามชวนเด็กคิด กระตุ้นต่อยอดความคิดของเด็ก ได้สร้างความรักความอบอุ่นและความผูกพันระหว่างกัน ได้พูดคุยสื่อสารระหว่างกิจกรรม ได้หาวิธีเล่นหรือการส่งเสริมพัฒนาการเด็กในรูปแบบต่างๆ ผ่านกิจกรรมโปรแกรมอธิบายได้ว่าการได้รับกำลังใจ หรือการได้รับคำชื่นชมเป็นส่วนสำคัญของความผูกพันทางอารมณ์ การสร้างความมั่นใจ และความมั่นคงทางอารมณ์ เพื่อให้เด็กรู้สึกมั่นใจมั่นคง และปลอดภัยเป็นพื้นฐานเพื่อให้เด็กมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ปกครอง การสร้างวินัย โดยการปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้ปกครอง การตอบสนองต่อพฤติกรรมเด็กที่ถูกต้องและสร้างสรรค์ เป็นการฝึกทักษะเด็กทางสังคม และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นการสร้างเด็กเก่ง โดยการชื่นชมสร้างศรัทธาภูมิใจ การให้รางวัลที่ถูกต้องเหมาะสม การฝึกการรอคอยและกำหนดกติกา การฝึกได้ตอบและสื่อสารให้เด็กฝึกการช่วยเหลือตนเองง่าย ๆ ในการทำกิจวัตรประจำวัน เป็นการปูพื้นฐานความมั่นใจที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง หากเกินกำลังสามารถสื่อสารขอความช่วยเหลือได้¹⁴

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ (1) การดำเนินกิจกรรมอย่างครบถ้วนอย่างน้อย 16 สัปดาห์ การเน้นความสำคัญของผู้ปกครองในการนำกิจกรรมไปปฏิบัติที่บ้านอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ รวมทั้งการสื่อสารแก่สมาชิกที่อาศัยอยู่ในครอบครัวเดียวกันเพื่อดูแลเด็กอย่างถูกวิธีและเป็นไปทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม และ (2) ควรศึกษาความแตกต่างระหว่างกลุ่มเปรียบเทียบหรือระหว่างกลุ่มติดตามดูแลและผู้ดูแลที่ไม่ใช่บิดามารดา ซึ่งจะสามารถแสดงให้เห็นถึงความชัดเจนของประสิทธิผลของโปรแกรมยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งถัดไป (1) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทการส่งเสริมการเล่นของผู้ปกครองเมื่อผู้ปกครองต้องทำงานจากที่บ้าน (2) ควรมีการทำวิจัยเพื่อศึกษาประเด็นการสนับสนุนการเล่นและการเรียนรู้ของผู้ปกครองเมื่อเด็กต้องเรียนออนไลน์ (3) ควรมีการ

พัฒนาเครื่องมือเพื่อวิเคราะห์ความเข้าใจที่แท้จริงของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเล่น

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 (ฉบับย่อ). กรุงเทพฯ; 2560.
2. World Health Organization. Developmental Difficulties in Early Childhood: Prevention, Early identification, Assessment and Intervention in Low- and Middle Income Countries: a Review. Child and Adolescent Health and Development. Turkey: Turkey Country Office and CEECIS Regional Office; 2012.
3. หนังสือ ก๊อเอียด, ปุณณพัฒน์ ไชยเมล์, สมเกียรติยศ วรเดช. สถานการณ์และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพัฒนาการของเด็กไทยอายุต่ำกว่า 5 ปี: การทบทวนวรรณกรรม. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาล และการสาธารณสุขภาคใต้. 2561;5(1):281-96.
4. ศูนย์อนามัยที่ 7 ขอนแก่น. คู่มือแนวทางการดำเนินงานอนามัยแม่และเด็ก เขตสุขภาพที่ 7. ขอนแก่น: หจก.ขอนแก่นการพิมพ์; 2563.
5. โรงพยาบาลจุฬารัตน์พินาน. รายงานผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์. กลุ่มงานยุทธศาสตร์; 2565.
6. Real play coalition. Value of play report [Internet]. 2018 [cited 2023 Dec 23]. Available from: https://www.realplaycoalition.com/wp-content/uploads/2018/11/The-Real-Play-Coalition_Value-of-Play-Report.pdf
7. เข็มพร วิรุณราพันธ์. รู้เท่าทันสื่อ ICT [อินเทอร์เน็ต]. 2561 [เข้าถึงเมื่อ 26 ธันวาคม 2564]. เข้าถึงได้จาก: http://linetfoundation.or.th/ichthappydownload/learn/pdf/1.ICT_Book_1.pdf
8. สถาบันพัฒนาการเด็กราชนครินทร์. โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการและสร้างวินัยเชิงบวก โดยครอบครัวมีส่วนร่วม. เชียงใหม่: บริษัท สยามพิมพ์นานาชาติ จำกัด; 2563.

9. กัญญพัชร พงษ์ข้างอยู่. ผลของโปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการเล่นิทานต่อความฉลาดทางอารมณ์ และพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย [วิทยานิพนธ์]. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา; 2560.
10. จุฬาลักษณ์ ยะวิญชาญ, วิชาภรณ์ คันทะมูล, ระบอบ เนตรทิพย์. ผลการศึกษาของประสิทธิผลของโปรแกรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และเสริมสร้างวินัยเชิงบวกในเด็กปฐมวัยโดยครอบครัวมีส่วนร่วม อำเภอปัว จังหวัดน่าน. วารสารวิชาการสุขภาพ ภาคเหนือ. 2562;6(1):71-85.
11. สุพัตรา นุตรักษ์, สมสิริ รุ่งอมรรัตน์, อุ่นเรือน แก้วพินิจ. ผลของโปรแกรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์สำหรับเด็กวัยก่อนเรียนในสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิต. ไทยเภสัชศาสตร์และวิทยาการสุขภาพ. 2555;7(2):84-95.
12. วิจิตร จันดาบุตร, วิทยา อยู่สุข, วิโรจน์ เขมรัมย์. การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลสีวิเชียร อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. 2561;13(1):208-19.
13. อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร, พัชราภรณ์ พุทธิกุล. การวิเคราะห์สถานการณ์ของการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยโดยผู้ปกครองที่ไม่ใช่พ่อแม่และการนำเสนอ นวัตกรรมเสริมสร้างความผูกพันในครอบครัว. วารสารครุศาสตร์. 2560;45(3):188-205.
14. ชดาพิมพ์ เผ่าสวัสดิ์. การเสริมสร้างความผูกพันทางอารมณ์ สำหรับเด็กวัยแรกเกิด-5 ปี ด้วยกินกอด เล่น เล่า. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย; 2559.